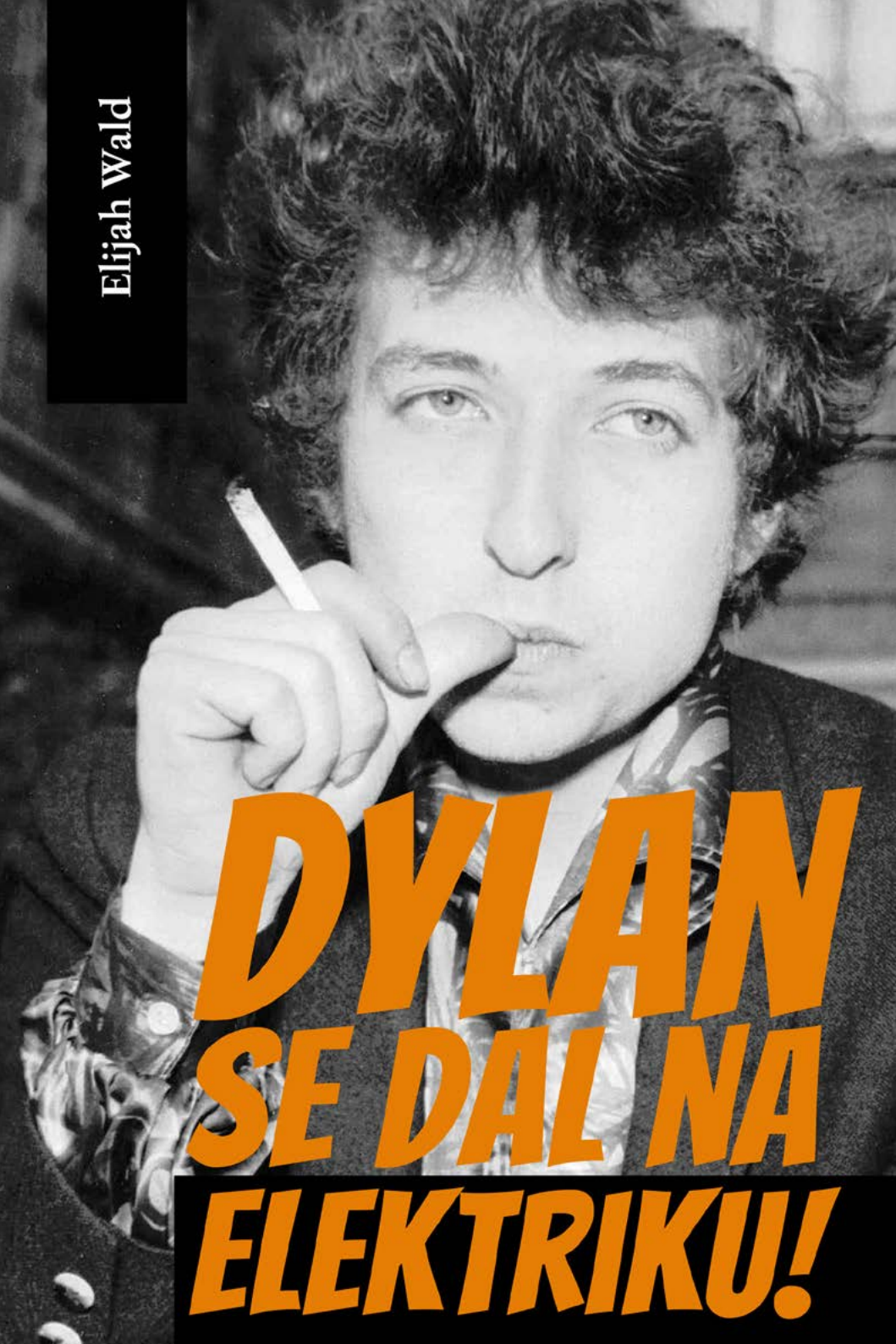

Elijah Wald

DYLAN SE DAL NA ELEKTRIKU!

Elijah Wald: Dylan goes electric: Newport, Seeger, Dylan, and the night
that Split the Sixties

Copyright © 2015 by Elijah Wald

Translation © Tomáš Zábranský, Pavel Czeczotka, Zuzana Hanzlová,
Radka Knotková, Martin Lauer, Milan Janeček a Roman Tadič, 2021

ISBN 978-80-7511-602-4

ISBN 978-80-7511-603-1 (epub)

ISBN 978-80-7511-604-8 (pdf)

Sandrině

PODĚKOVÁNÍ

Tato kniha zkoumá svět, ve kterém jsem vyrostl. Moje hlavní poděkování sahají hluboko do minulosti: děkuji Peteru Seegerovi a Bobu Dylanovi, kteří mne oba hluboce ovlivnili, i když jsem Boba Dylana nikdy nepotkal a jen několikrát jsem se setkal s Peterem Seegerem. Děkuji Daveovi Van Ronkovi, který mě toho tolik naučil o hudbě, psaní a životu, a Eriku Von Schmidtovi, jediné osobě, která mne kdy najala jako hráče na harmoniku. Děkuji také svým rodičům, Georgovi Waldovi a Ruth Hubbardové, kteří mi kupovali desky, brali mě na koncerty a uvedli mě do politických nepokojů šedesátých let minulého století – i když mě bohužel nikdy nevzali na newportské festivaly.

Kde jen to bylo možné, snažil jsem se vycházet z primárních zdrojů – nahrávek, filmů, knih a článků z daného období. Naštěstí jsem měl lepší přístup k některým klíčovým zdrojům než myriády předchozích výzkumníků, kteří z daného tématu mnohé pokryli. Zejména jsem mohl naposlouchat nahrávky snad všech newportských folkových festivalů se seznamem účinkujících i jejich písní, což mi umožnilo opravit a rozšířit dřívější popisy nejen Dylanových vystoupení, ale i vystoupení Seegera, Joan Baezové, Paul Butterfield Blues Bandu, Chambers Brothers, Richarda a Mimi Fariňových a mnoha dalších. Největším potěšením tohoto projektu byla možnost ponořit se do dnů neskutečné hudby na těchto festivalech, a když cituji nebo popisuji newportské vystoupení bez citace v odkazech, vycházím přímo z nahrávek nebo filmů o daných koncertech, jež jsem získal z korespondence díky laskavosti festivalové rady. Většinu nahrávek uchovává Bruce Jackson a jsou nyní dostupné v Knihovně Kongresu USA. Tam též dlužím dík Toddu Harveyovi, který rovněž poskytl záznamy Alana Lomaxe o zasedáních newportské poroty a související korespondenci, Anně Hoogové a Robu Cristarellovi, kteří digitalizovali pásky a vysvětlili mi detaily, kterých bych si jinak nevšiml. Byl jsem s to doplnit chybějící informace díky Fredu Jasperovi z Vanguard/Welk Music a dlužím zvláštní dík Murraymu Lernerovi, jehož filmy *Festival!* a *Other Side of the Mirror: Bob Dylan at the Newport Folk Festival* jsou jedinečnými zdroji o newportských festivalech a Dylanovi

a jenž poskytl dodatečný přístup k věcem, které nejsou zachyceny na magnetofonových záznamech. Další díky patří Jaffu Placeovi, Stephaniei Smithové, Gregu Adamsovi a všem z *Smithsonian Folklife*, kteří mne provedli záznamy Ralpha Rinzlera o zasedáních newportské poroty a její korespondencí a fotografiemi Diany Davisové. Děkuji Mitchu Blankovi, výjimečnému dylanologovi, který mě pozval k sobě domů a zaplavil mne dokumenty a nahrávkami, a děkuji všem lidem, kteří po ty roky uchovávali pásky s Dylanovými koncerty a interview. Děkuji také Jasenu Emmonsovi z Experience Music Projectu za reportérský deník Roberta Sheltona z festivalu v roce 1965, který si vedl spolu s Judy Landersovou; Ronu Cohenovi, který znovu zpřístupnil své objemné záznamy o folkovém revivalu, Stevenu Weissovi a Aaronu Smithersovi z University of North Carolina's Southern Folklife Collection, Davu Samuelsonovi za elektrické nahrávky Wawers, Jeffu Rosenovi, Toddu Kwaitemu, Nicku Spitzerovi a Joe Carduccimu za předání interview s klíčovými vystupujícími a všem lidem z Knihovny Tuftsovy Univerzity, Veřejné knihovny v Medfordu a Veřejné knihovny v Bostonu, kteří mi byli nápomocni.

Dík dlužím rovněž všem lidem, které jsem interviewoval nebo kteří odpověděli na mé emailové dotazy, a omlouvám se všem, které zde neuvádím. Dával jsem přednost dobovým zdrojům, kterým jsem často porozuměl jen proto, že jsem měl možnost hovořit s lidmi, kteří je zažili. Některé z nejnápomocnějších rozhovorů se nakonec do knihy nedostaly. Takže díky patří – v abecedním pořadí: M. Charlesu Bakstovi, Jessie Cahnovi, Willie Chambersovi, Lenu Chandlerovi, Johnu Cohenovi, Jimu Collierovi, Johnu Byrne Cookemu, Barrymu Goldbergovi, Billu Hanleyovi, Jill Hendersonové, Brucemu Jacksonovi, Robertu Jonesovi, Normanu Kennedymu, Johnu Koernerovi, Alu Kooperovi, Barrymu Kornfeldovi, Jimu Kweskinovi, Jacku Landrónovi, Juliusu Lesterovi, Rauně MacKinnonové Burnhamové, Janie Meyerové, Geofu Muldaurovi, Marii Muldaurové, Marku Naftalinovi, Tomu Paleymu, Jonu Pankakemu, Tomu Paxtonovi, Arnie Riesmanovi, Jimu Rooney-mu, Mikeovi Seegerovi, Betsy Sigginsové, Peteru Stampfelovi, Jeffrey-mu Summitovi, Jonathanu Taplinovi, Dicku Watermanovi, Georgemu Weinovi, Davidovi Wilsonovi a Peteru Yarrowovi. Plus mnoha dalším lidem, kteří byli v Newportu a přidali užitečné pikantérie a vhledy,

například Peteru Bartisovi, Christopheru Brooksovi, Dicku Levinovi, Annie O'Connellové, Ruth Perryové a Ledy Schubertové.

Další díky všem, kdo poskytli rady, povzbuzení a nápomocná slova, tedy Davidu Dannovi, Gregu Pennellovi, Clintonu Heylinovi, Benu Schaferovi, a všem, kteří se ozvali na mé otázky na facebooku. Nemohu vás jmenovat všechny, proto mi prosím promiňte má opomenutí. Mezi neopomenutými děkuji Peteru Keanovi za mnoho dlouhých a plodných rozhovorů a Matthewu Bartonovi za to, že přečetl rukopis a zachránil mne od některých tragických chyb.

Na závěr musím především poděkovat své manželce Sandrine Sheonové (též známé jako Hyppolite Calamar), která přerušovala studium klarinetu, aby mi pomohla s přepisem citátů, vydržela se mnou šest měsíců paniky z redakční uzávěrky a zapojila své výtvarné schopnosti do fotografické přílohy. Moje proslulá agentka Sarah Lazinová pracovala přesčas, aby knihu zpracovala a konfrontovala mě s několika obtížnými volbami (děkuji Suzanne Ryanové a Benu Schaferovi za porozumění a pokračující přátelství). Denise Oswaldová z Dey Street Books byla trvale nápomocnou, povzbuzující a přiměřeně náročnou editorkou. Heather Panklová rychle a spolehlivě přepsala mnoho rozhovorů. Ben Sadock mě ušetřil rozpaků a přinutil mne k několika cestám za fakty a jeho rozsáhlé znalosti hudby a jazyků odhalily několik neočekávaných pikantností. Marilyn Blissová mi znovu propůjčila své obdivuhodné schopnosti. Vám všem, a všem ostatním, kteří mi v procesu tvorby pomáhali a podporovali mě, děkuji a ještě jednou mnohokrát děkuji.

ÚVOD

Večer 25. července 1965 vyšel Bob Dylan na jeviště newportského folkového festivalu v černých džínách, černých botách a v černé kožené bundě. Místo své známé akustické kytary měl Fender Stratocaster. Když zkoušel ladění a připojilo se k němu kvinteto doprovodných hudebníků, dav se neklidně zavlnil. Pak se skupina pustila do syrového chicagského blues a Dylan s úsilím překřičet tu nejhlasitější hudbu, jaká kdy byla v Newportu slyšet, vyštěkl svou úvodní větu: „Už nechci dál pro Maggie na její farmě dřít!“

To, co se dělo vzápětí, je zamlženo ve víru protichůdných dojmů: *New York Times* napsaly, že Dylan „byl nemilosrdně vybučen folkovými puristy, kteří považovali tuto inovaci za nejhorší kacírství“. Podle některých zdrojů se jemný obr folkové scény Pete Seeger pokusil odseknot kabel mikrofonu sekerou. Někteří v publiku tančili, někteří plakali, mnozí byli zklamaní a vzteklí, mnozí aplaudovali, mnozí byli ohromeni a šokováni hudbou nebo negativními reakcemi.

Jako by vyzýval pochybující, Dylan burácvě přešel v píseň „Like a Rolling Stone“, svůj nový radiový hit. V každém refrénu publikum vyzval otázkou: „Jak se vám to líbí?“ To v odpověď burácelo své smíšené pocity, a Dylan po pouhých třech písních opustil jeviště. Publikum křičelo hlasitěji než kdy jindy – někteří ve vzteku z Dylanovy zrady, tisícovky dalších, protože přišly, aby spatřily svůj idol, a ten sotva vystoupil. Pokusil se je uklidnit Peter Yarrow z tria Peter, Paul and Mary, ale nešlo to. Nakonec se Dylan objevil znovu, tentokrát s vypůjčenou akustickou kytarou, a vyzval Newport strohým rozloučením: „Už je to všechno pryč, smutná holčičko.“

To je legenda o Dylanovi v Newportu, a je na ní mnoho pravdy. Seeger neměl sekeru, ale ta historka se stala tak známou, že dokonce i on nakonec našel způsob, jak ji zapasovat do svých vzpomínek, když říká, že křičel: „Kdybych měl sekeru, odsekl bych kabel od mikrofonu.“ Někteří jistě bučeli, jiní jásali. Fandové později studovali záznamy z koncertu ve snaze vyznat se v reakcích davu – což je bezvýhodné úsilí, protože většina klipů byla upravena, aby odpovídaly legendě,

a sestřihává zmučené výkřiky po Dylanově odchodu z pódia s jinými částmi jeho vystoupení, aby vytvořila dojem, že na pásku je zachycena mýtická konfrontace.

Proč na tom záleží? Proč to, co jeden hudebník hrál jednoho večera, rezonuje i o půl století později? Jednou z odpovědí je, že Dylan byl ikonickým hlasem desetiletí proslulého vzpourou a Newport byl epochálním rozchodem mladého rockera se starou společností, která ho nepřijímala. Byl již uznáván jako rtuťovitý génius a ultimátní outsider. Byl srovnáván s Woodym Guthriem a jeho autobiografií *Cesta ke slávě* (*Bound for Glory*), Jackem Kerouakem a jeho románem *Na cestě*, Marlonem Brandem ve filmu *Divoký* (*Wild One*), Holdenem Caulfieldem z románu *Kdo chytá v žitě*, odcizeným Meursaultem v *Cizinci* Alberta Camuse – a ze všeho nejvíc s Jamesem Deanem ve filmu *Rebel bez příčiny*. Byl to existenciální hrdina desetiletí, vyrazil ze Západu, bloudil po půlnočních ulicích Greenwich Village, škrábal drsná slova na rozryté stoly v přeplněných kavárnách, burácel po silnicích na motorce, loudal se na pódium nebo z něj odkráčel.

Dylan v Newportu je připomínán jako průkopník, který vzdoruje pravidlům a kašle na důsledky. Od té doby příznivci nových hudebních trendů – punku, rapu, hip-hopu, elektronické hudby – srovnávají své kritiky se zabeďnenci, kteří nechápou, že časy se mění, a složitá volba složitého umělce ve složitě době se stala podobenstvím: prorok nové éry šel svou vlastní cestou navzdory posměšnému odmítnutí svých starých fanoušků. Vyzval establishment: „Tady se něco děje, jenže vy nevíte co, že jo, pane Jonesi?“ Definoval svou vlastní transformaci: „Byl jsem tehdy mnohem starší, teď jsem mladší.“ Udělal hranici mezi sebou a těmi, kteří se ho snažili prohlásit za svého: „Dělám všechno, co umím, abych si mohl po svém žít, jenže všichni tvrdí, že prý mám jak oni být.“ A varoval ty, kteří se báli vydat novými cestami: „Nezanepřázdňen zrozením znamená být zaneprázdňen umíráním.“

Ve většině příběhů reprezentuje Dylan mládí a budoucnost a lidé, kteří ho vybučeli, zůstali uvízlí v umírající minulosti. Existuje však i jiná verze, v níž publikum představuje mládí a naději, a Dylan se uzavřel za zdí elektrického hluku, uzamčen v citadele bohatství a moci, opustil idealismus a naději a zaprodal se stroji na popkulturní hvězdy. V této

verzi byly newportské festivaly idealistickými společenskými setkáními, živíci klíčí kontrakulturu, jakými zkouškami na Woodstock a Léto lásky, a bučící poutníci neodmítali budoucnost, nýbrž se ji snažili chránit.

Ačkoliv by bylo milé rozdělit historii na úpravné desetileté bloky, šedesátá léta minulého století byla obdobím výrazných změn a rok 1965 znamenal dramatický zlom. Optimismus začátku dekády byl otřesen vraždami Williama Moorea, Medhara Everse, čtyř mladých děvčat v Birminghamu, Johna F. Kennedyho, Goodmana, Schwernera a Chaneyho, Violy Liuzzové a tuctů dalších; a znovu v únoru zabitím Malcolma X. Tři týdny po newportském festivalu vybuchly ve Wattsu občanské bouře a kolektivní vzepětí „Překonáme to“ (We Shall Overcome) bylo přehlušeno výkřiky „Černá síla“ (Black Power)! Zbývaly ještě tři roky do zavraždění Martina Luthera Kinga a Roberta Kennedyho, a mnoho lidí nadále věřilo v sen integrace, rovnosti a univerzálního bratrství. Ale o víkend, kdy Dylan vyšel na pódium se stratocasterem, oznámil prezident Johnson, že zdvojnásobuje kvótu pro vojenské odvody a slibuje vítězství Spojených států ve Vietnamu.

Zbývaly ještě dva roky do *Sergeanta Peppře*, tři roky do Dnů hněvu, čtyři roky do Altamontu, pět let do Kent State. Ve zjednodušených legendách a zpětných ohlédnutích je Dylan často vzpomínán jako hlas těchto pozdějších let, a je snadné zapomenout, že po motocyklové nehodě v roce 1966 zmizel z veřejného života, přestal jezdit na koncertní šňůry, dal jen několik interview a zbytek desetiletí strávil vydáváním kryptických alb, která jako by si úmyslně nevšíkala událostí, explodujících v novinových titulcích. Když byl v roce 1968 přinucen starým přítelem vysvětlit, proč se více neúčastní protestů proti válce ve Vietnamu, řekl: „Jak víš, že nejsem... pro válku?“

Věděli jsme to, protože nemohl být. Napsal „Masters of War“, převlel rašící generační pocity do slov v „The Times They Are a-Changin‘“, poskytl zvukový záznam našeho rozšiřujícího se vědomí v „Mr. Tambourine Man“, vykřičel naše odcizení v „Like a Rolling Stone“ – a kdekoliv byl, cokoliv dělal, tyto písně byly všude a znamenaly více než kdy předtím. Citovali jsme jej, a poznávali jsme své přátele, protože citáty dokončovali s námi: „Nenásledujte vůdce – sledujte parkovací

automaty“ (Don't follow leaders – watch the parking meters); „Peníze nemluví – peníze nadávají“ (Money doesn't talk – it swears); „Nepotřebujete meteorologa, abyste věděli, odkud fouká vítr“ (You don't need a weatherman – to know which way the wind blows). Byl více než jen hudebníkem, více než jen básníkem; byl to Zeitgeist, duch doby.

Tato kniha je o Dylanovi, než se stal duchem svatým, a o Newportu a Peteovi Seegerovi, který nikdy nebyl duchem doby, ale byl do značné míry duchem folkového revivalu. Je o mimořádném Dylanovi: hudebníkovi, který si odsloužil učňovská léta jako pubertácký rock'n'roller a na energii, vášni a rebelském postoji těchto let stavěl v noci, kdy se v Newportu objevil s elektrifikovanou skupinou, byl oslavován a proklínán a vyšel z této konfrontace silnější než kdy předtím. Tento Dylan jako by byl zakryt jiným Dylanem: inovativním, meditativním skladatelem, který není velký zpěvák, není velký kytarista, není velký harmonikář, není velký šoumen, ale napsal tak podmanivé verše, že nemůže být ignorován. Několik roků na začátku šedesátých let minulého století skoro všichni slyšeli Dylanovy písně dříve, než je slyšeli zpívat Dylana: od Seegera, od tria Peter, Paul and Mary, Joan Baezové, Judy Collinsové, od stovek mladých muzikantů, kteří je zpívali v kavárnách, a od tisícovek děcek, která hrála na kytary a zpívala je se svými kamarády; a potom od Johnnyho Cashe, od Byrds a od Cher. Byly to nejdříve písně a až pak hubený mladík s nepoddajnými vlasy, co je složilo. Takže je snadné zapomínat, že než se Dylan stal básníkem, pilujícím své dovednosti či zasmušilé umění za tichých nocí, byl profesionálním hudebníkem, zakořeněným v country, rockabilly, r&b a blues, nebo že byl oslavován v *New York Times* a podepsal velký nahrávací kontrakt jako zpěvák a kytarista, ještě než se proslavil jako skladatel – a že *Times* ho popisovaly jako zpěváka písní Blind Lemon Jeffersona, nikoliv Woodyho Guthrieho, a kritici zmiňují jeho první album jako album ovlivněné mimo jiné Everly Brothers, Carlem Perkinsem a Elvisem Presleym.

V roce 1965 bylo Dylanovi teprve čtyřiaadvacet let, ale už prošel řadou změn a byl za každou z nich kritizován a napadán. Jeho první vystoupení jako teenagerského rock'n'rollera se setkala jen se smíchem a s posměšky. Když se dal na folk, jeho středoškolská láska, která s ním

sdílela dřívější zájem, byla znepokojena a ptala se jej, proč opustil „pravé blues“. Když od tradičních folkových písní přešel k psaní vlastního materiálu, staří fanoušci jej obviňovali, že se stal „melodramatický a sentimentální“. Když se jeden z nich prodíral textem „The Times They Are a-Changin‘“, dožadoval se odpovědi na otázku: „Co je to za sračku?“ Když přešel od britkých veršů, reagujících na aktuální události, k introspektivnímu poetickému zkoumání, stěžovali si jeho stoupenci, kteří ho prohlašovali za hlas generace, že opouští pravou cestu a „plývá naším drahocenným časem“. Když začal hrát s elektrifikovanou kapelou, byl po celém světě vybučen svými trpícími fandy, slavná je příhoda, jak jeden z nich křičel: „Jidáš!“

S každou změnou a každým útokem Dylanovo publikum rostlo. Jeho noví fanoušci se vždy cítili být nad těmi starými, kteří mu ve skutečnosti nerozuměli, a každá nová vlna přílivu fanoušků ho oslavovala jako drzého outsidera. Jeho elektrické odpadlictví v Newportu bylo nejdramatičtější deklarací nezávislosti, symbolem rebelantské dekády a generace, která nechtěla uspět v očích svých rodičů a učitelů ani podlehnout establishmentu, systému, mašinerii. Je-li bučení v Newportu často přeháněno, je to proto, že jde o zásadní věc pro legendu, o důkaz, že se Dylan bez ohledu na své umístění v žebříčcích nenechal koupit ani se nezaprodal, ale odvážně kráčel vlastní cestou.

Tato kniha pojednává také o Newportu a folkové scéně, o začátku šedesátých let minulého století, o hnutí za občanská práva, o triumfu rocku, o světech, které Dylana formovaly a odmítaly jej a přijímaly a udělaly z něj ikonický symbol a také šly vlastní cestou – někdy s ním, někdy bez něj. Newportský folkový festival byl v té době shromážděním jako nikdy předtím a nikdy potom, a někteří z těch, kteří na něj vzpomínají s největší láskou, neměli o Dylana vůbec zájem, a dokonce si ani nevzpomínají, jestli jej viděli vystupovat. Pro mnohé z nich byl Newport také symbolem vzpoury proti očekáváním a požadavkům mainstreamu – nejen proti mainstreamu segregace a militarismu, ale také proti mainstreamu milionových prodejů rockových, popových, a dokonce i folkových hvězd.

V Newportu vystupovalo mnoho umělců, kteří byli starší a konzervativnější než Dylan, mnoho umělců jasněji vymezených